

ЛЕКЦІЯ 2

ЛЮДИНА ЯК ОСНОВНА ПРОБЛЕМА ФІЛОСОФІЇ

План

1. Розуміння людини в історії філософської думки.
2. Людина: індивід, особа, особистість. Духовність.
3. Проблема життя і смерті в духовному досвіді людства.
4. Концепції сенсу життя людини.

Розуміння людини в історії філософської думки.

Існують такі підходи у розумінні людини:

1) у Стародавньому світі людина розумілася як суспільна (політична) тварина, яка наділена розумом, можливістю розрізняти добро і зло, справедливість та несправедливість (Аристотель);

2) в епоху Середньовіччя людина розумілася як творіння та образ Бога, головне в ній дух, а не тіло;

3) в епоху Відродження людина сприймалася як культурне, творче створіння;

4.) У Новий час людина розумілася як розумне створіння;

5) У ХХ ст. акцент перемістився на інші здібності людини, а саме:

а) інтуїція (Анрі Бергсон);

б) воля (Фрідріх Ніцше, Артур Шопенгауер);

в) інстинкт («Воно») (Зигмунд Фрейд);

6) марксизм розглядає людину як продукт соціального середовища;

7) екзистенціалізм розуміє людину як створіння, що не має заздалегідь визначеної суті. Свою сутність людина створює своїми справами та вчинками.

Сучасні концепції людини

(залежно від того, що слід вважати суто людським у людині (природне, соціальне, духовне), їх умовно об'єднують у три групи)

1. **Біологізаторські концепції**. Домінуючою рисою цих концепцій є уявлення про людину як про переважно природну істоту, життя і поведінка, індивідуальні і суспільні якості, духовні властивості якої обумовлені природними (біологічними) чинниками.

До таких концепцій належать: фрейдизм, натуралізм, волюнтаризм.

2. Соціологізаторські концепції

Вони ігнорують природно-біологічні чинники людського існування, яким відводиться роль лише передумови соціального життя і які не мають ніякого впливу на особливості поведінки, інтелект, творчі здібності, соціальні орієнтації людини. До таких концепцій належать:

- конвенціоналізм,
- соціологізм,
- панлогізм.

3. Спіритуалізм (від лат. spiritualis- духовний).

В основі розкриття сутності людини лежить її внутрішній духовний світ (пошук істини, здатність до морального вибору, до переживання прекрасного, до творчості, наявність свободи волі та глибинної самосвідомості), і проголошує первинність індивідуального "Я" як духовного стрижня особистості. До цієї групи належать такі течії: суб'єктивний та антропологізм антропологізм.

**Виокремлюють також такі концепції
співвідношення біологічного та
соціального в людині**

- 1. Концепція паралелізму.**
- 2. Концепція поглинання
(соціальне поглинає біологічне і
навпаки).**
- 3. Концепція координації (значну роль
грає саморозвиток і самобудівництво
людиною себе).**

**(72) Людину слід розглядати
ЯК**

Індивіда,
*тобто як
представника
людського роду*

Особистість - це
*соціальна
характеристик
а
людини:
погляди,
знання,
соціальний
статус*

**Індивідуальніст
ь – це**
*характеристика
оригінального,
самобутнього в
людині*

Сутнісними рисами людини

Є:

- вміння виготовляти засоби праці;
- свідомість, наявність потреб, інтересів, ідеалів, об'єктів поклоніння («тотем»)
- соціальність (життя в суспільстві);
- життєдіяльність людини не запрограмована її природою (як тварин), а має свідомий, вольовий характер;
- знання моральних заборон («табу»);

Людина

- **біосоціальна істота**, яка розкриває свої сутнісні риси саме в соціумі, у процесі спілкування. За допомогою цілеспрямованої діяльності (праця), комунікації (мова), системи оцінки (критика) і самооцінки (самокритика) людина стає "суспільною твариною", унікальним представником біосфери (що створила, на думку Володимира Вернадського, своє власне середовище існування – ноосферу).

Людина - має певні потреби, задовольняє їх у процесі виробництва завдяки спілкуванню і здатності свідомо, цілеспрямовано перетворювати світ і саму себе.

Духовність - це характеристика соціального буття людини, її внутрішній духовний світ (в якому визначено сенс життя, цінності, норми, ідеали), її прагнення до самовдосконалення.

Духовність передбачає прагнення:

- 1) до знань;
- 2) до добра, морального життя;
- 3) до краси.

Духовність часто пов'язують з:

- 1) аскетизмом, тобто обмеженням самого себе;
- 2) угамуванням своїх гордощів;
- 3) постійною працею над собою з метою самовдосконалення.

Хто може бути духовним лідером для певної спільноти(суспільства, нації, групи):

- Політичний діяч
- Мудрець, вчений, мислитель
- Релігійний діяч (святий).
- Популярний представник мистецтва, спорту тощо.

Бездуховність - це тваринне існування людини.

Бездуховність знаходить свій вияв у:

1) відсутності віри в Бога, у світле майбутнє суспільства, в себе, свої сили та можливості.

2) скороченні сакральних (святих) зон у житті людини.

Сакральна зона - це зона, в якій немає місця меркантильним відносинам, кощунству, сарказму, навіть юмору тощо.

3. Проблема життя і смерті в духовному досвіді людства.

Ознаки життя поділяються на:

- 1) біологічні ознаки;
- 2) соціальні ознаки.

Біологічними ознаками життя є:

- а) обмін речовин;
- б) адаптація;
- в) розмноження.

Соціальними ознаками життя є:

- а) діяльність, праця, активність;
- б) свобода;
- в) творчість;
- г) спілкування;
- д) емоційне відношення до навколишнього світу.

Суспільне життя людини триває доти, поки вона продовжує залишатися реальним учасником суспільного життя, продовжує впливати на нього суспільно значущими не тільки для його сучасників, але також і для нащадків результатами своєї "прижиттєвої" діяльності.

Смерть - це припинення існування людини, яке може бути біологічним або соціальним.

Неминучість біологічної смерті ставить перед людиною масу проблем, серед яких :

- проблема права на самогубство
- проблема права людини на вбивство іншої людини
- права на евтаназію (допомогти легко померти)
- проблема смертної кари.

4. КОНЦЕПЦІЇ СЕНСУ ЖИТТЯ

1. Творчо-альтруїстична - зміст якої полягає в безкорисливому служінні загальному благу.

2. Соціально-демографічна, яка відображає мету життя, пов'язану з народженням та вихованням дітей і внуків, – нащадків, що мають «продовжити життя».

3) Концепції ігрової діяльності, що орієнтовані на:

- а) духовний розвиток особистості;
- б) фізичний розвиток;
- в) активну ігрову діяльність (спорт);
- г) пасивну (спортивне «боління», захоплення компютерними іграми тощо).

Спроба реалізувати сенс життя тільки через ігрову діяльність може призвести до соціально-патологічних способів задоволення цієї потреби («ігрова залежність»).

4. Престижна концепція сенсу життя – досягнення високого соціального статусу, своєї значущості в очах оточення - від професійної кар'єри, наявності модних артефактів (годинник, машина, нерухомість, предмети роскоші) до гонитви за багатством.

5. Гедоністична концепція визначає життя заради насолод, досягнення яскравих відчуттів.

6. *Конформістська модель* життя відображає прагнення «жити як усі», нічим не вирізняючись з натовпу, і означає певною мірою спосіб пристосування до будь-якого оточення.

4. *Престижна концепція сенсу життя* – досягнення високого соціального статусу, своєї значущості в очах оточення - від професійної кар'єри, наявності модних артефактів (годинник, машина, нерухомість, предмети роскоші) до гонитви за багатством.

5. *Гедоністична концепція* визначає життя заради насолод, досягнення яскравих відчуттів.

6. *Конформістська модель життя* відображає прагнення «жити як усі», нічим не вирізняючись з натовпу, і означає певною мірою спосіб пристосування до будь-якого оточення.

7. **Теологічна** відображає релігійні погляди на мету життя, що спрямована на служіння Богові в тій чи іншій формі.

Поки існуватиме людська цивілізація, **сенс життя** завжди буде об'єктом духовного пошуку як у філософії, так і в художній літературі. **Сенс життя залишиться для кожної людини, яка усвідомлює саму себе і своє призначення, стрижнем і віссю, які й визначатимуть її життєвий шлях.**

Сенс життя конкретної людини:

- а) повинен визначатися лише цією людиною (власна стратегія життя);**
- б) смисл життя повинен змінюватися у часі в зв'язку з досягненням певної мети;**
- в) життя варте зусиль, щоб бути прожитим за любых обставин.**
- г) краще дотримуватися концепції «малих діл»**

У 21 столітті значимість статі виявляється

не стільки в простому факті появи на світ чоловіком чи жінкою, а в особливому процесі духовного пробудження в тілі людини тієї чи іншої статі. Завдання традиції в сексуальній сфері було у створенні строгих каналів, щоб хаотичні тенденції життя змогли потекти по них у потрібному напрямку. Реалізовувати свою природу згідно традиції - це витравлювати з чоловіка всі "жіноче", а з жінки - все "чоловіче", прагнути до того, щоб стати "абсолютним чоловіком" і "абсолютною жінкою.

Фемінізм

Фемінізм можна тлумачити як соціально-політичну теорію, в якій аналізують гноблення жінок та перевагу чоловіків у історичному минулому і сьогоденні, а також осмислюють шляхи подолання чоловічої переваги над жінками.

Критики фемінізму відзначають

- підвищену увагу фемінізму лише до тих питань, які стосуються жінок;
- стверджують, що в країнах Заходу тепер через феміністський рух чоловіки піддаються дискримінації

Багато людей вважають фемінізм причиною руйнування традиційного устрою життя і знищення звичних ролей, традиційно вказаних чоловікам і жінкам залежно від їхньої статі.

Нетрадиційна сексуальна орієнтація.

З'явилась спільнота людей, яку позначають **ЛГБТ** (лесбійки (**Lesbian**), геї (**Gay**), бісексуали (**Bisexual**) і трансгендери (**Transgender**).

Соціальні практики демонструють два варіанти реакції суспільства на ЛГБТ

1. Спроба виключити таку поведінку шляхом різного роду репресій із соціальної системи
2. Зробити його соціально допустимим.
Для сучасного демократичного (західного) суспільства другий шлях є переважним. Цей шлях передбачає, досягнення угоди, прийнятного консенсусу між людьми з різними сексуальними орієнтаціями щодо більш фундаментальних норм сумісного життя.

Кончита Вурст

(настоящее имя Том Ньюверз), певец, Австрии.
Победитель Евровидения-2014

«Бородатая колбаска», как окрестили журналисты певца, который победил (а) на "Евровидения 2014"

Нормативність є неодмінною умовою існування суспільства як системи спільної життєдіяльності

Але завжди в суспільстві існують ті, хто їх порушує. Соціальні практики демонструють два варіанти реакції суспільства на девіантну поведінку окремих людей або груп у рамках прийнятої в соціумі нормативності: спроба виключити таку поведінку шляхом різного роду репресій із соціальної системи або ж зробити його соціально допустимим. Для сучасного демократичного суспільства другий шлях є переважним. Цей шлях передбачає, що між тими членами суспільства, які орієнтуються на існуючі норми, і тими, хто діє, порушуючи їх, полягає деяка угода, що дозволяє встановити прийнятний консенсус щодо більш фундаментальних норм сумісного життя.

Відношення світових та етнічних релігій до ЛГБТ-спільнот негативне.

Так, в Біблії Третя книга Мойсеєва (Левіт, 18:22) свідчить: «З чоловіком не сходитимешся, як сходишся з жінкою: це гидота». «Коли чоловік зійдеться з чоловіком так, як із жінкою, обидва вчинили гидоту; смертю мусять їх покарати; кров їхня на них.» (Левіт, 20:13). Але сьогодні у всьому світі , особливо в Європі, проявом вищого ступеня демократії, свободи слова, думки, дій вважається відкрита заява про свої пристрасті. У багатьох державах навіть на офіційному рівні реєструються одностатеві шлюби і їм дозволяють виховувати прийомних дітей. Така соціальна практика, на думку церковників, суперечить природним та моральним настановам людства. За це може проявитися Божественна відплата у формі нових захворювань аб смертоносних епідемій. В Корані розповідається про народ пророка Лута (Лота). Цей народ за свою причетність до гріха мужолозтва був просто стертий з лиця землі. «Воістину, в цьому знамення для тих, хто здатний бачити» (Коран, 15:75). Коли збожеволілі від своїх пристрастей люди стали домагатися гостей-ангелів, які з'явилися в образі прекрасних юнаків, Лут, ґрунтуючись на своїй пророчій проникливості, сказав: «Воістину, в цьому знамення для віруючих!» (Коран, 15:77)

Тест 2

1. Який напрям в філософії розуміє людину як створіння, що не має заздалегідь визначеної суті і свою сутність людина створює своїми справами та вчинками?
2. Хто вважав, що людина – це суспільна (політична) тварина, яка наділена розумом, можливістю розрізняти добро і зло, справедливість та несправедливість ?
3. ... - це передбачає прагнення: 1) до знань; 2) до добра, морального життя; 3) до краси.
4. В якій країні (одна в світі) існує правова заборона на керування жінкою автомобілем?
5. ...це являє собою соціально-політичну теорію, в якій аналізують гноблення жінок та перевагу чоловіків у історичному минулому і сьогоденні, а також осмислюють шляхи подолання чоловічої переваги над жінками.
6. На який день, згідно Біблії, Бог створив людину?
7. Ваше відношення до ЛГБТ.